

การศึกษาการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดเพื่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์

แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน

The Study of Bergamot Dishwashing Liquid Production for Sustainable Development of Utid Anusorn Community, Anusawari sub-district, Bangkokhen district, Bangkok

ฐิตินัฐ โพธิ์ปักษ์¹ และศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์²

Thitinut BHODTHIPUKS and Suphinhakan RAWANGWONGSA

E-mail: thitinut_tb@hotmail.com, suphinhakan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ และเพื่อศึกษาผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์อย่างยั่งยืน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านกระบวนการผลิต ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ไม่มีการชั่งตวงปริมาณวัตถุดิบที่แน่นอน ผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมวัตถุดิบ เป็นช่วงของการทำน้ำหมักชีวภาพซึ่งใช้เวลา 15 วัน และในวันผลิตจึงเตรียมวัตถุดิบอื่น ๆ ได้แก่ กวนสาร N70 ให้น้ำหนัสด คั้นน้ำมะกรูด และผสมน้ำต่าง ส่วนขั้นตอนการผลิต มี 5 ขั้นตอนคือ 1) นำน้ำมะกรูด ผสมกับน้ำต่าง 2) ผสมน้ำหมักชีวภาพ 3) ผสมเกลือแกงเพื่อเพิ่มความหนืดและใช้แทนสารกันบูด 4) ผสมน้ำยาที่ได้กับสาร N70 5) ทิ้งไว้ 2 คืน เพื่อรอให้ฟองอากาศหายไปจึงสามารถแจกจ่ายให้คนในชุมชนได้ หรือจะผสมน้ำหอมเพื่อแต่งกลิ่นก็ได้

¹นักศึกษาศาสนาการพัฒนชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่าการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดเป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการใช้วัตถุดิบและอุปกรณ์ที่ส่วนมากไม่เสียเงินในการซื้อมาใช้ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เมื่อมีร้านค้าสหกรณ์เข้ามารับซื้อสินค้าไปขาย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้มีกิจกรรมฝึกอາชีพร่วมกันในกลุ่มแม่บ้าน มีการแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กระบวนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ ระหว่างชุมชนภายนอก ทั้งนี้ น้ำยาล้างจานมะกรูดและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตล้วนไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย อีกทั้งได้มีการปรับเปลี่ยนสูตรการผลิตเพื่อป้องกันการแพ้

คำสำคัญ : น้ำยาล้างจานมะกรูด ภูมิปัญญาชาวบ้าน การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aimed to study 1) the production process of dishwashing liquid of Utid Anusorn community and 2) the results of dishwashing liquid production affecting the sustainable development of Utid Anusorn community based on qualitative research approach. The findings revealed that there was no suitable material weighing system. The researcher divided the production process of dishwashing liquid of Utid Anusorn community into 2 steps. The first step was the preparation of the materials; that was making bio-fermented juice which took 15 days and others materials for the production day such as stirring N70 until it became sticky substance, squeezing kaffir lime juice, and mixing alkaline water. The second step was the production which comprised of 5 steps including 1) mixing kaffir lime juice with alkaline water 2) mixing bio-fermented juice 3) mixing salt to make the substance gooey instead of preservative 4) mixing the sticky substance of N70 5) leaving the substance for 2 days until the air bubble disappeared so that it could be distributed or mixing fragrance to make

บทนำ

ในปัจจุบัน แนวโน้มความต้องการผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดของผู้บริโภคมีมากขึ้น จึงมีการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดในรูปแบบใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับการใช้งาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ผลิตภัณฑ์ต่างๆ เหล่านี้จะใช้สารเคมีตั้งต้นที่คล้าย ๆ กัน ในกระบวนการผลิต แต่จะแตกต่างกันในส่วนของการเติมแต่งต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นสารเคมีสังเคราะห์ทั้งสิ้น สารเคมีบางอย่างก็มีอันตรายต่อร่างกายทั้งในลักษณะของการแพ้อย่างเฉียบพลัน หรืออาจสะสมความเป็นพิษในร่างกายได้ ดังนั้น การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดจึงต้องพิจารณา ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนชนิด และปริมาณที่ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการใช้งาน และมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคเป็นสำคัญ (ทศพล วิทยานรกุล, 2553: 11)

ชุมชนอุทิศอนุสรณ์เป็นชุมชนที่มีการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดสำหรับแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนเพื่อการลดรายจ่ายในครัวเรือน มีการถ่ายทอดกระบวนการผลิตกันในกลุ่มแม่บ้านชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยชุมชนอุทิศอนุสรณ์ได้เรียนรู้กระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดจาก ชุมชนบางบัว ผ่านทางเครือข่าย “บ้านมั่นคง” ซึ่งเป็นเครือข่ายชุมชนริมคลองในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

น้ำยาล้างจานมะกรูดนี้ผลิตจากวัตถุดิบทางธรรมชาติ จึงไม่เป็นมลภาวะต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนเกิดเป็นการพึ่งตนเองของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิรวรรณ สืบบุญเรือง (2557: ออนไลน์) ที่ว่า การใช้ประโยชน์จากมะกรูดถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาตั้งแต่สมัยก่อน โดยมะกรูดสามารถใช้ในการดับกลิ่นสาบของโคและกระบือ การไล่แมลงจำพวกมอด แม้กระทั่งการนำมาใช้สระผมหรือการผลิตน้ำยาล้างจานในปัจจุบันน้ำยาล้างจานมะกรูดผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติที่ได้จากครัวเรือนและท้องถิ่น ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และมีวิธีการทำที่ง่าย อีกทั้งยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนให้กับครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

ปัจจุบัน การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ได้หยุดชะงักชั่วคราว เนื่องด้วยความสะดวกด้านสถานที่ผลิต จากการก่อสร้างและปรับปรุงอาคารบ้านเรือนใน

ชุมชนตามการดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคง และจะมีการกลับมาผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดอีกครั้งเมื่อการก่อสร้างสิ้นสุดลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดกับการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาว่าการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนด้วยการพึ่งตนเองได้บนฐานความพอเพียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. นำกระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่นหรือชุมชนอื่นที่มีความสนใจที่จะผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด
2. นำผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ อย่างยั่งยืนไปเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ขอบเขตประชากรของการวิจัย ได้แก่ แกนนำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการผลิตนํ้ายาล้างจานมะกรูดในชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาการผลิตนํ้ายาล้างจานมะกรูดกับการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1. ด้านกระบวนการผลิตนํ้ายาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
2. ด้านผลของการผลิตนํ้ายาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ได้แก่

2.1 ด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 1) ด้านการรวมกลุ่มและความร่วมมือในชุมชน 2) ด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตพื้นที่ คือ ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2559 – เมษายน 2560

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2559 – เมษายน 2560

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาชุมชน

จากการค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2538: 5) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน (Community-Development) เป็นการสร้างความเจริญของชุมชนที่ล้าหลังในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยระดมกำลังทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชนในชุมชนให้ดีขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการพัฒนาสังคมใหม่ ทำให้การนิยามความหมายของการพัฒนาชุมชนเปลี่ยนไปจากเดิม โดยจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการ

สนธยา พลศรี (2547: 50-51) ได้อธิบายถึงลักษณะของการพัฒนาชุมชน และจำแนกออกเป็นรายชื่อ ดังนี้

1. เป็นการดำเนินงานโดยคนและใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลและทรัพยากรภายนอกหากไม่จำเป็น
2. เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชน คนในชุมชนกับภาครัฐ หรือคนในชุมชนกับภาคเอกชน
3. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายหรือทิศทาง สามารถควบคุมความสมดุลที่จะเปลี่ยนแปลงได้
4. เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์
5. เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน

6. เป็นกระบวนการให้การศึกษา โดยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพและพร้อมรับต่อการพัฒนา
7. เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม ผนึกกำลังของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน
8. เป็นการนำกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ เช่น การสร้างกลุ่ม หรือการเปลี่ยนแปลงเจตคติ เป็นต้น
9. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ให้สิทธิเสรีภาพ อิสระภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพแก่คนในชุมชน
10. เป็นการศึกษาภาคชีวิต

การพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

จินตวีร์ เกษมสุข (2557: 19) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดของการพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในสังคมโลกและสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน โดยแนวคิดนี้มีที่มาจากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อ พ.ศ. 2515 ที่จัดโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ

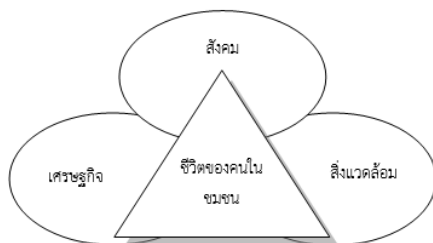
ธนากร สังเขป (2555: 124) กล่าวว่า การพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นเรื่องของทุกคนที่จะต้องตระหนัก รู้ เข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน จากบทเรียนการพัฒนาที่ผ่านมา เข้าใจความเชื่อมโยงถึงกันทั้งหมดและร่วมมือกันปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ เป็นหน้าที่ของทุกคนแล้วสันติภาพและสันติสุขก็จะเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

สมพร เทพสิทธิ (2536: 59-60) อ้างถึงใน ธนากร สังเขป (2555: 120-121) ได้นิยามความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาสมดุลใน 3 เรื่อง คือ
 - 1.1 เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง
 - 1.2 มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม
 - 1.3 มีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ทำให้ดีกว่าเดิมในปัจจุบัน และไม่ขัดขวางการพัฒนาที่ดีกว่าในอนาคต
3. การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนต่อความสามารถของคนรุ่นต่อไป
4. การพัฒนาอย่างยั่งยืน จะต้องเริ่มจากตนเอง โดยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และสิ่งแวดล้อมในสังคม โดยให้ความรู้ ความเข้าใจ การอบรมให้ทราบถึงปัญหาสาเหตุของปัญหา และผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม การรักษาและป้องกัน และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดปัญหาความรอบรู้ รู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ มีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ม.ป.ป.: 186) กล่าวว่า การพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของคนในชุมชน จะต้องให้ความสำคัญกับ 4 สิ่ง ได้แก่ 1) ชีวิต (Life) หมายถึง ชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน ชีวิตของคนในชุมชนยังมีสภาพแวดล้อมจากภายนอกเข้ามามีอิทธิพล และมักก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือความไม่มั่นคงตามมาอีกด้วย 2) เศรษฐกิจ (Economy) หมายถึง การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของมนุษย์ในสังคมนั้น 3) สังคม (Society) หมายถึง การพัฒนาเชิงความเป็นชุมชนและสังคมหนึ่ง ๆ ที่มนุษย์อยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงและมีส่วนร่วมรับผิดชอบการเปลี่ยนแปลงของสังคม และ 4) สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมนุษย์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคม

ทั้งนี้อาจเขียนเป็นแผนภูมิตามแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืนได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนของคนในชุมชน
ที่มา: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ม.ป.ป.: 186)

องค์การสหประชาชาติ (2560: ออนไลน์) กล่าวถึงเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเอาไว้ว่า เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) จะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2558 สหประชาชาติจึงได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อกำหนดวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 (Post-2015 Development Agenda) ตามกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประเด็นสำคัญของวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 คือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) โดยประกอบไปด้วยเป้าหมาย 17 ข้อ ได้แก่ 1) ขจัดความยากจน (No Poverty) 2) ขจัดความหิวโหย (Zero Hunger) 3) มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and Well Being) 4) การศึกษาที่เท่าเทียม (Quality Education) 5) ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) 6) การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (Clean Water and Sanitation) 7) พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Affordable and Clean Energy) 8) การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent Work and Economic Growth) 9) อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน (Industry Innovation and Infrastructure) 10) ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduced Inequalities) 11) เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities) 12) แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production) 13) การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action) 14) การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (Life Below Water) 15) การใช้ประโยชน์จากระบบ

นิเวศทางบก (Life on Land) 16) สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก (Peace Justice and Strong Institutions) และ 17) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป้าหมายนี้มุ่งมั่นที่จะเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา (North-South) และความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-South) โดยการสนับสนุนแผนระดับชาติเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศและช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มอัตราการส่งออก ซึ่งนี่คือส่วนประกอบทั้งหมดที่จะช่วยให้ประสบผลสำเร็จในหลักเกณฑ์สากลและระบบการค้าที่เสมอภาค ซึ่งเป็นสิ่งที่ยุติธรรม เปิดกว้างและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (บรรยาย, 2550) อ้างถึงใน เอก อนันต์ (2550 : 85-87) กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่คนไทยมาตั้งแต่ปี 2517 ซึ่งเป็นปรัชญาที่สามารถใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยและไม่ขัดกับกระแสเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นโลกาภิวัตน์ หรือการลงทุนของภาคเอกชน โดยเฉพาะเรื่องของการทำกำไรสูงสุด เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้พูดถึงการทำกำไรสูงสุดที่อยู่อย่างยั่งยืนยาว

ถวัลย์ มาศจรัส (2550: 38) อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับและทุกภาคส่วนของสังคมมีความเข้าใจในหลักปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็ง ประเทศมีความมั่นคง

บุญเสริม บุญเจริญผล (2543: 4) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินการเปลี่ยนชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยความพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเองให้

พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียวโดยไม่นำมาบริโภคด้วย นอกจากนั้น การผลิต และการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดีรู้จักพอในการผลิตและบริโภค

มูลนิธิชัยพัฒนา (2553: ออนไลน์) อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดของ อำพล เสนาณรงค์ (ม.ป.ป.) อ้างถึงใน เอก อนันต์ (2550: 27) ได้สรุปหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกมาเป็นข้อ ๆ ได้แก่ 1) พึ่งตนเอง ให้พอกิน 2) กินอยู่ตามอัตภาพ ไม่ให้เกินฐานะ มีชีวิตที่เรียบง่าย 3) อย่าฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย มีความพอใจในสิ่งที่ได้รับมาด้วยความชอบธรรม 4) อย่าให้รายจ่ายเกินรายได้ 5) หากจะแลก หรือซื้อของใช้มาจากภายนอก ควรเลือกของที่ผลิตได้ในท้องถิ่น รวมทั้งการท่องเที่ยวก็ควรท่องเที่ยวในประเทศ 6) อย่างู้หนี้ยาใช้ในเรื่องที่ไม่มีความจำเป็น 7) อย่าลงทุนให้เกินตัว 8) อย่าโลภมาก มีความพอเพียงและเพียงพอ ไม่เบียดเบียนคนอื่น 9) อย่าสุดโต่ง ควรเดินทางสายกลาง และ 9) ยอมถอยหลัง (หนึ่งก้าว) เพื่อก้าวหน้าที่มั่นคงต่อไป (หลายก้าว)

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (ม.ป.ป.) อ้างถึงใน เอก อนันต์ (2550: 42) ให้ความเห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล หรือสมเหตุสมผล และการ

สร้างภูมิคุ้มกันในเรื่องต่าง ๆ ที่เราดำเนินการอยู่ แต่มีบางคนไม่เข้าใจเลยไปสงสัยว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแปลว่าไม่ให้ใช้จ่ายหรือเปล่า ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีรับสั่งไว้หลายแห่งว่า เศรษฐกิจพอเพียงก็หุรหุราได้ แต่ให้เป็นไปอึดภาพ

กล่าวคือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาการดำเนินชีวิตอย่างพออยู่พอกิน โดยมีส่วนประกอบ คือ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ตามแผนภาพดังนี้

จากการค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปภาพเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ที่มา: โครงการเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ (2555: ออนไลน์)

น้ำยาล้างจานสมุนไพร

เว็ลด์เคมีคัล (2560: ออนไลน์) ได้แบ่งประเภทของน้ำยาล้างจาน ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) น้ำยาล้างจานจากสมุนไพร เป็นน้ำยาล้างจานที่ผลิตได้จากส่วนผสมของสมุนไพรเป็นหลัก เช่น น้ำมะกรูด น้ำมะนาว เป็นต้น มักเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตในภาคครัวเรือนเพื่อใช้เองหรือผลิตเพื่อการจำหน่ายขนาดเล็กเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) น้ำยาล้างจานจากสารเคมี เป็นน้ำยาล้างจานที่มีส่วนผสมของสารเคมีเป็นหลัก เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตมากในภาคอุตสาหกรรม และ 3) น้ำยาล้างจานจากสารเคมีและจากสมุนไพร เป็นน้ำยาล้างจานที่มีส่วนผสมของทั้งสารเคมี และสารสกัดจากสมุนไพร เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตและใช้มากในปัจจุบัน ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและครัวเรือน โดยผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจานที่มีการผลิตและใช้มากในปัจจุบันมักเป็นผลิตภัณฑ์จากสารเคมี และผลิตภัณฑ์จากสารเคมีที่มีส่วนผสมของสารสกัดจากสมุนไพร มีลักษณะสีเหลืองหรือสีใสๆ ส่วนน้ำยาล้างจานจากสมุนไพรมักพบว่าการผลิตและใช้น้อยที่สุด ซึ่งจะพบได้ในภายในครัวเรือนหรือเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

จุฑาทิพย์ เรืองฉาย และคนอื่น ๆ (2556: ออนไลน์) กล่าวว่า น้ำยาล้างจานสมุนไพรนอกจากจะไม่เป็นพิษต่อสภาพแวดล้อม ยังอ่อนโยนต่อมือของผู้ใช้น้ำยาล้างจานอีกด้วย นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้สารสังเคราะห์ส่วนใหญ่จะใส่สีฉูดฉาด สารขจัดคราบ และซิลิโคน ในปริมาณมากทำให้ยากต่อการชะล้าง ส่วนสารสกัดจากมะกรูดสามารถขจัดคราบ ดับกลิ่นคาว และสามารถล้างออกได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับที่ หม่อมไม้ (นามแฝง) (2556: ออนไลน์) ได้อธิบายว่า ความเป็นกรดของน้ำมะกรูดสามารถชำระล้างสิ่งสกปรกได้ในระดับเดียวกับน้ำยาล้างจานที่มีสารเคมี แต่มีต้นทุนต่ำและไม่มีสารตกค้าง เพราะใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ อย่างน้ำมะกรูด น้ำตาง น้ำเกลือ และหัวเขื่อน้ำยา

ชุมชนอุทิศอนุสรณ์

จากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ได้มีผู้ให้ข้อมูลเอาไว้ดังนี้

สำนักงานเขตบางเขน (2558: 3) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนอุทิศอนุสรณ์เอาไว้ว่า ชุมชนอุทิศอนุสรณ์เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในแขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร บริเวณหลัง

สำนักงานเขตบางเขน ซึ่งเป็นถนนเชื่อมต่อระหว่างถนนพหลโยธินกับซอยรามอินทรา 2 มีลักษณะเป็นชุมชนประเภทแออัดโดยเป็นกรรมสิทธิ์ที่ดินแบบที่เช่า ประกาศเป็นชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 มีพื้นที่ทั้งสิ้น 3.50 ไร่ ประกอบไปด้วยบ้านเรือน 68 หลัง 81 ครัวเรือน และมีกรรมการชุมชน 7 คน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2558: ออนไลน์) กล่าวว่า ชุมชนอุทิศอนุสรณ์มีการรวมกลุ่มองค์กรชุมชนมากมายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มต่อต้านยาเสพติดชุมชนอุทิศอนุสรณ์ กลุ่มคณะกรรมการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ กลุ่มกองทุนและสวัสดิการชุมชนอุทิศอนุสรณ์ กลุ่มสหกรณ์การเงินและที่ดินชุมชนอุทิศอนุสรณ์ กลุ่มสหกรณ์การเงินและที่ดินชุมชนอุทิศอนุสรณ์ และกลุ่มเยาวชนชุมชนอุทิศอนุสรณ์ โดยมีคุณละออง เสือศิริ ประธานชุมชนอุทิศอนุสรณ์ เป็นผู้ประสานงานทั้งสิ้น

ในปี พ.ศ. 2558 คุณละออง เสือศิริ ประธานชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ร่วมกับกลุ่มแม่บ้านในชุมชนได้นำกระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดซึ่งถ่ายทอดมาจากชุมชนบางบัวมาใช้ในการชุมชนเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และผลิตเพื่อแจกในงานต่าง ๆ ของชุมชน กระบวนการผลิตนี้มีการถ่ายทอดกันแค่ในกลุ่มแม่บ้านของชุมชนเท่านั้น ยังไม่มีการเปิดสอนให้กับบุคคลภายนอก และในปัจจุบัน การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดได้หยุดลงชั่วคราวเนื่องจากการก่อสร้างและปรับปรุงอาคารตามโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งทำให้เกิดความไม่สะดวกด้านพื้นที่การผลิต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด กับการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์แกนนำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดในชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 กระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์
แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 ผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศ
อนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน

3. การสร้างเครื่องมือ

3.1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ การพัฒนาอย่างยั่งยืน
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง น้ำยาล้างจานล้างจานสมุนไพร เพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์

3.2 เสนอแบบสัมภาษณ์แก่อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการใช้
ภาษาและความถูกต้องของเนื้อหา

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว
จัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content-
Analysis) เกี่ยวกับการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดกับการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์
แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน โดยรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจาก
ประเด็นการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (In-depth Interview) และสรุป แล้วจึงนำเสนอแบบ
พรรณานาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

บทสรุป

กระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่า การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์มีการผลิต 2 ขนาด คือ ถังใหญ่ (100 ลิตร) และถังเล็ก (18.93 ลิตร หรือ 5 แกลลอน) จะต้องเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ 1) ถังบรรจุน้ำยาล้างจานมะกรูด 2) ไม้พายสำหรับกวน 3) หม้อหุงต้ม 4) เขี่ยกพลาสติก และ 5) ผ้าขาวบาง ซึ่งจะใช้หรือไม่ก็ได้ และจะต้องเตรียมวัตถุดิบ ได้แก่ 1) สาร N70 (น้ำยาล้างจานมะกรูดถังใหญ่ ใช้สาร N70 3 กิโลกรัม ส่วนถังเล็กใช้สาร N70 1 กิโลกรัม) 2) มะกรูด 3) น้ำหมักชีวภาพ 4) น้ำต่าง 3-4 เขี่ยก 5) เกลือแกง (น้ำยาล้างจานมะกรูดถังเล็กใช้เกลือแกง 5-7 ถัง ส่วนถังใหญ่ ใช้ 7-10 ถัง) 6) น้ำหอม ซึ่งจะใช้หรือไม่ก็ได้ ในด้านกระบวนการผลิตจะแบ่งเป็นช่วงของการเตรียมวัตถุดิบและช่วงของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด ในการเตรียมวัตถุดิบ ผู้ผลิตจะต้องเตรียมการดังนี้ 1) นำเศษผักผลไม้มาหมักกับกากน้ำตาลเป็นเวลา 15 วัน เพื่อให้ได้น้ำหมักชีวภาพ 2) กวนสาร N70 เป็นเวลา 10 นาที หรือจนกว่าเนื้อสารจะเหนียว 3) ต้มมะกรูดจนกว่าจะเปื่อยเพื่อนำไปคั้นเป็นน้ำมะกรูด 4) ผสมน้ำกับขี้เถ้าและรอให้ตกตะกอน เพื่อให้ได้น้ำต่างที่มีความใส ในส่วนของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด มีขั้นตอนคือ 1) นำน้ำมะกรูด 2 เขี่ยก มาผสมกับน้ำต่างประมาณ 3-4 เขี่ยก แล้วคนให้เข้ากัน 2) ผสมน้ำหมักชีวภาพที่เตรียมไว้ 1 แก้ว แล้วคนให้เข้ากัน 3) ใส่เกลือแกงลงไปเพื่อให้ น้ำยาเกิดความหนืด อีกทั้งยังช่วยป้องกันการเน่าเสีย 4) ใส่น้ำยาที่ได้ผสมกับสาร N70 ที่กวนเอาไว้จนเหนียว ซึ่งขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดฟองเป็นจำนวนมาก ผู้ผลิตจึงต้องรอเป็นเวลา 2 คืน ฟองอากาศจึงจะหมดไป และทำการแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนได้ หรือหากต้องการแต่งกลิ่นเพิ่มเติมก็ให้ผสมน้ำหอมลงไปในหลังจากที่ฟองหมดอากาศแล้ว

ผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน พบว่า การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ตรงกับหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งเป็นส่วนประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดถือเป็นความพอประมาณ คือเป็นการใช้อุปกรณ์ที่ส่วนใหญ่มีอยู่แต่เดิม ใช้วัตถุดิบที่หาง่ายและส่วนมากไม่ต้องเสียเงินเพื่อซื้อ มีการแจกจ่าย

น้ำยาล้างจานมะกรูดให้กับคนในชุมชนเพื่อให้ได้นำไปใช้กันในครัวเรือน และผลิตในจำนวนแค่ที่จะใช้ในชุมชน ไม่มุ่งเน้นไปที่การสร้างกำไรจากการค้าขาย ถือว่าเป็นความมีเหตุผลคือการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์มีเป้าหมายเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อีกทั้งยังก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มแม่บ้านชุมชนอุทิศอนุสรณ์ และถือว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชน คือเป็นการฝึกวิชาชีพในการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดแก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ อยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้ คือมีการศึกษากระบวนการและปรับเปลี่ยนสูตรเพื่อป้องกันอาการแพ้ และเงื่อนไขคุณธรรม คือทั้งวัตถุดิบและน้ำยาล้างจานมะกรูดที่ได้ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่ชุมชน

เมื่อพิจารณาจากหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามตัวชี้วัดขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาและรักษาคุณภาพของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมแล้ว พบว่าการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอนุสรณ์เป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน คือเป็นการช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือน และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเมื่อมีร้านค้าสหกรณ์เข้ามารับซื้อสินค้า อีกทั้งยังตรงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้กล่าวเอาไว้แล้ว ในด้านสังคมนั้น การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ระหว่างชุมชนในเครือข่ายบ้านมั่นคง เขตบางเขน และชุมชนในเขตหลักสี่ อีกทั้งการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดยังมีส่วนช่วยให้เกิดการรวมตัวทำกิจกรรมกันภายในกลุ่มแม่บ้าน และนำผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนเมื่อมีกิจกรรมของชุมชน ถือเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในชุมชน ในด้านสิ่งแวดล้อมทั้งวัตถุดิบและน้ำยาล้างจานมะกรูดที่ได้ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากวัตถุดิบในการผลิตส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบทางธรรมชาติ แต่ก็ยังมีผู้ที่เกิดอาการแพ้น้ำยาล้างจานมะกรูด จึงได้มีการปรับเปลี่ยนปริมาณและสัดส่วนของวัตถุดิบอยู่เสมอ

อภิปรายผล

กระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่า การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ เป็นการนำเอาสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยวัตถุดิบและอุปกรณ์ส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียเงินในการจัดหา เช่น มะกรูดสำหรับคั้นน้ำมะกรูดและหมักเป็นน้ำชีวภาพ สับปะรด และ/หรือมะนาวสำหรับหมักเป็นน้ำหมักชีวภาพ ได้จากของเหลือจากร้านค้าของคนในชุมชน ถ่านและซีเมนต์สำหรับผสมเป็นน้ำด่าง ได้จากร้านค้าหรือเก็บมาจากต่างจังหวัด เหยือก ถัง และหม้อหุงต้ม ซึ่งเป็นของที่ชุมชนมีอยู่แต่เดิม และนำน้ำยาล้างจานมะกรูดที่ผลิตไปแจกจ่าย และใช้กันเองภายในชุมชน เมื่อสบโอกาสจึงจะผลิตเพื่อขาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศน์ ทศนิยานนท์ (2547: ก-ข) เรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชีวิต : กรณีการทำยาและน้ำยาไล่แมลงจากสมุนไพรใกล้ตัว ที่พบว่า ชาวบ้านในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ได้นำเปลือกส้มเขียวหวานที่แม่ค้านำส้มทิ้งแล้วมาเป็นวัตถุดิบในการสกัดน้ำมันหอมระเหยเพื่อป้องกันแมลง ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายโดยไม่ต้องซื้อหา อีกทั้งยังเป็นการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามามีส่วนช่วยในการดำเนินชีวิต

ผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน พบว่า ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดโดยมีเป้าหมายเพื่อการลดค่าใช้จ่ายในชุมชน และจะผลิตขายก็ต่อเมื่อมีการรับซื้อจากกลุ่มสหกรณ์ ถึงแม้จะเป็นการผลิตที่ไม่ได้หวังผลกำไร แต่ก็ทำให้กลุ่มแม่บ้านก็สามารถนำความรู้ด้านการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของ บุญเสริม บุญเจริญผล (2543: 4) ที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยความพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเองให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียวโดยไม่นำมาบริโภคด้วย การผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอรู้จักพอในการผลิตและบริโภค นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ที่ นภการณ พิพัฒน์ (2550: 221-224) ได้อธิบายไว้ว่า ความพอเพียงในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 1) หลักการพอประมาณ คือการใช้วัตถุดิบและ

อุปกรณ์ที่หาได้ง่าย ส่วนมากไม่ต้องเสียเงินซื้อ หรือถึงต้องซื้อก็ราคาไม่แพง 2) หลักความมีเหตุผล คือ ชุมชนอุทิศทุนผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดโดยไม่มุ่งเน้นสร้างกำไร แต่ช่วยให้ลดรายจ่ายในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการผลิตที่ใช้ต้นทุนน้อย แต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความคุ้มค่า 3) หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งในที่นี้หมายถึง การที่กลุ่มแม่บ้านมีความรู้ในการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด ซึ่งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต และเงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม คือเป็นการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาชุมชนอื่นมาประยุกต์ใช้ในชุมชนของตน จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ (2560: ออนไลน์) และ วีรญา ปรียาพันธ์ (2558: ออนไลน์) พบว่า การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ 1) การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี คือ น้ำยาล้างจานมะกรูดช่วยเรื่องความอนามัยในครัวเรือน 2) การจัดการน้ำและสุขาภิบาล คือ วัตถุดิบและน้ำยาล้างจานมะกรูดที่ได้ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำ 3) แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน คือ การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดเป็นการผลิตเพื่อการใช้งานในชุมชน มีกระบวนการผลิตที่นำสิ่งของเหลือใช้และเศษผักผลไม้ที่จะทิ้งกลับมาใช้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดกับการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่

- 1) ควรมีหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพชุมชนเข้ามาช่วยคิดค้นและปรับปรุงกระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์
- 2) ควรมีการชั่งตวงปริมาณ และ/หรือ สัดส่วนของวัตถุดิบอย่างชัดเจน เพื่อให้มีมาตรฐานในด้านวัตถุดิบ และ
- 3) ควรมีการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด และ/หรือ สินค้าเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ สำหรับการขาย เพื่อนำรายได้มาพัฒนาชุมชนหรือพัฒนากระบวนการผลิตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยควรลงพื้นที่เก็บข้อมูลหลังจากการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนตามโครงการ บ้านมั่นคงเสร็จสิ้นแล้ว เนื่องจากจะเป็นช่วงที่ชุมชนอุทิศอนุสรณ์กลับมาผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดอีกครั้ง และคาดว่าจะมีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ เช่น ปุ๋ยหมักชีวภาพ หรือน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- โครงการเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ (2555). *เศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่วง 2 เรือนไข*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://เศรษฐกิจพอเพียง.net/3ท่วง2เรือนไข.html>. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 16.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2557). *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟพริ้นท์.
- จิรวรรณ สืบบุญเรือง. (2557). *น่ายาล้างจานจากสมุนไพรมะกรูด*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=61003&id=3264. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 2.
- จีรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2538). *การพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑาทิพย์ เรืองฉาย และคนอื่น ๆ. (2556). *น่ายาล้างจานจากมะกรูด*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://extaem.weebly.com/3586363336573609360536293609364936213632362336363608363735853634361936073635.html>. วันที่สืบค้น 2560, กุมภาพันธ์ 21.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2550). *MODEL การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ : ธารอักษร.
- ทศพล วิทยานรากุล. (2553). *การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการธุรกิจการผลิตและจำหน่ายน่ายาล้างจาน*. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทัศน ทัศนียานนท์. (2547). *ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีการทำยาและน่ายาล้างจานจากสมุนไพรไล่ตัว*. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ธนากร สังเขป. (2555). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพรณ พิพัฒน์. (2550). *เปิดโลกความสุข GNH*. กรุงเทพฯ : มติชน.

บุญเสริม บุญเจริญผล. (2543, มกราคม – มิถุนายน). แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิชาการเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกริก*. 7(1), 4.

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2553). *เศรษฐกิจพอเพียง*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 18.

วีรญา ปรียาพันธ์. (2558). *ก้าวสู่ยุค SDGs*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1422331981.
วันที่สืบค้น 2560, มีนาคม 11.

เวิลด์เคมีคัล. (ม.ป.ป.). *น้ำยาล้างจาน*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.worldchemical.co.th/th/product-detail-175-น้ำยาล้างจาน.html>. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 5.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (ม.ป.ป.). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2558). *รายงานข้อมูลองค์กรชุมชน*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้ จาก: <http://www.codi.or.th/downloads/support/comunity/bkk/bangkok.html>. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 2.

สนธยา พลศรี (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สำนักงานเขตบางเขน. (2558). *ข้อมูลฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางเขน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตบางเขน.

องค์การสหประชาชาติ. (ม.ป.ป.) *เป้าหมาย*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.un.or.th/globalgoals/th/the-goals>. วันที่สืบค้น 2560, มีนาคม 1.

เอก อนันต์. (2550). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Road to Sustainable Economy*. กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพรินต์.